



FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

21. juni 2025

Temarapport 2024

Indsattes adgang til besøg og beskæftigelse

Indhold

21. juni 2025

1. Indledning	3
2. Resultatet af temabesøgene	3
2.1. Hovedkonklusioner	3
2.2. Generelle anbefalinger	4
2.3. Baggrund for valg af tema og fokusområder	5
2.4. Hvordan gjorde ombudsmanden?	5
3. Besøg i kriminalforsorgen	6
3.1. Reglerne	6
3.2. Besøgstilladelser	7
3.3. Bestilling af besøg	7
3.4. Omfanget af besøg	8
3.5. Besøgsfaciliteter mv. ved besøg af børn	8
3.6. Indsatte med begrænset kontakt til omverdenen	10
3.7. Særligt om tilsynsbesøget i Vestre Fængsel	10
4. Beskæftigelse i kriminalforsorgen	12
4.1. Reglerne	12
4.2. Vejledning om beskæftigelse	13
4.3. Arbejde	13
4.4. Undervisning	15
4.5. Udlændinge	15

Dok.nr. 24/04594-
1/JAL/SHS/CLA

1. Indledning

Temaet for ombudsmandens tilsynsbesøg på voksenområdet i 2024 var indsattes adgang til besøg og beskæftigelse i kriminalforsorgen. Tilsynsbesøgene blev gennemført i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur.

I årets løb besøgte ombudsmanden syv arrester, herunder Vestre Fængsel, og tre fængsler for at belyse temaet. Ved disse tilsynsbesøg havde ombudsmanden især fokus på:

- Indsattes besøg af pårørende og netværk, herunder navnlig bestilling af besøg, hyppigheden og varigheden af besøg, rammerne for besøg af børn og kriminalforsorgens opmærksomhed på indsatte med begrænset kontakt til omverdenen.
- Indsattes mulighed for beskæftigelse, herunder navnlig udbuddet og karakteren af det tilbudte arbejde samt undervisningstilbuddene.

2. Resultatet af temabesøgene

2.1. Hovedkonklusioner

- Det er ombudsmandens overordnede indtryk, at kriminalforsorgen inden for de rammer, der var til rådighed, tilrettelagde afviklingen af besøg på en tilfredsstillende og hensigtsmæssig måde.
- Kriminalforsorgen var generelt opmærksom på at sikre, at de indsatte havde mulighed for besøg hver uge, og at rammerne for besøg, herunder af de indsattes børn, var tilstrækkelige. Der var generelt en fleksibel tilgang til afvikling af besøg og opmærksomhed på at forlænge varigheden af besøg, når det var muligt.
- Nogle af de besøgslokaler, der blev anvendt til besøg af børn, fremstod dog ikke indbydende, hyggelige og børnevenlige.
- Kriminalforsorgen var generelt opmærksom på, om der var indsatte, der kun havde ringe kontakt til omverdenen, herunder fokus på så vidt muligt at bidrage til at øge disse indsattes kontakt til omverdenen, f.eks. ved at vejlede om eller formidle kontakt til en besøgsven.
- Kriminalforsorgen havde generelt fokus på at kunne tilbyde de indsatte beskæftigelse.

- Fængslerne havde generelt et bredere udbud af arbejde end arresterne, hvor det tilbudte arbejde primært bestod af celloarbejde. Nogle arrester tilbød primært celloarbejde i form af produktion af genstande, der ikke efterfølgende blev brugt til noget.
- Nogle arrester var ikke opmærksomme på, at udlændinge, der ikke er udvisningsdømte, har ret til beskæftigelse ved bl.a. undervisning og uddannelse på lige fod med andre indsatte.

2.2. Generelle anbefalinger

I forhold til besøg anbefaler ombudsmanden generelt, at

- kriminalforsorgen – i overensstemmelse med Direktoratet for Kriminalforsorgens standard om besøgslokaler – sikrer, at besøgslokaler, hvor der afholdes besøg med børn, er indbydende og hyggelige og giver mulighed for aktiviteter mellem indsatte forældre og børn i alle aldre
- kriminalforsorgen løbende sikrer, at der er opmærksomhed på indsatte, der kun har ringe kontakt til omverdenen, og at fængsler og arrester så vidt muligt bidrager til, at disse indsatte får kontakt til omverdenen øget.

I forhold til beskæftigelse anbefaler ombudsmanden generelt, at

- der i arrester løbende er opmærksomhed på at skaffe celle- og værkstedsarbejde, og at der i den forbindelse er fokus på karakteren af arbejdet.
- kriminalforsorgen sikrer, at alle institutioner er bekendt med, at udlændinge, der ikke er udvisningsdømte, har ret – og ved afsoning i fængsler også pligt – til beskæftigelse ved bl.a. undervisning, uddannelse eller programvirksomhed på lige fod med andre indsatte, og at udlændinge, der er udvisningsdømte, kan være beskæftiget ved uddannelse, undervisning eller programvirksomhed, hvis særlige forhold taler herfor.

Ombudsmanden vil drøfte opfølgningen på de generelle anbefalinger og en række øvrige forhold og observationer fra tilsynsbesøgene med kriminalforsorgen. Ombudsmanden vil også følge op på de generelle anbefalinger under fremtidige tilsynsbesøg.

Særligt om opfølgningen på tilsynsbesøget i Vestre Fængsel henvises til pkt. 3.7 for så vidt angår besøg.

2.3. Baggrund for valg af tema og fokusområder

Besøg og beskæftigelse er forhold, som har stor betydning for indsattes trivsel, rehabilitering og resocialisering. Det gælder både for varetægtsfængslede og for indsatte, som afsoner en dom.

Reglerne om indsattes ret til besøg skal sikre, at indsatte under ophold i kriminalforsorgens institutioner kan bevare og eventuelt udbygge forbindelsen til omverdenen, herunder ikke mindst deres familier. I forbindelse med tilsynsbesøgene var der derfor fokus på både adgangen til besøg og rammerne herfor, herunder sagsbehandlingstiden i forbindelse med behandling af ansøgninger om besøgstilladelser, om bestilling af besøg foregik på en hensigtsmæssig måde, forhold i forbindelse med besøg af børn og selve besøgsfaciliteterne.

Formålet med reglerne om indsattes beskæftigelse, herunder undervisning, er bl.a. at sikre, at de indsattes arbejdssevne og færdigheder ikke forringes under ophold i kriminalforsorgen, og så vidt muligt gøre de indsatte bedre i stand til at få og passe et arbejde efter afsoning. Beskæftigelse kan samtidig også være med til at give de indsatte struktur og indhold i hverdagen. I forbindelse med tilsynsbesøgene var der derfor fokus på bl.a., hvilke former for arbejde de indsatte i fængsler og arrester tilbydes, og i hvilket omfang de indsatte tilbydes undervisning og uddannelse, herunder karakteren af undervisningstilbuddene.

Forholdene i kriminalforsorgen er for tiden generelt præget af højt belæg og personalemangel. Med temaet for 2024 ønskede ombudsmanden derfor også at undersøge, om – og i givet fald hvordan – disse forhold påvirkede de indsattes mulighed for besøg og beskæftigelse.

De særlige forhold, der i øvrigt regulerer varetægtsfængslede indsattes adgang til besøg som følge af politimæssig kontrol mv., var ikke en del af temaet for 2024.

2.4. Hvordan gjorde ombudsmanden?

2.4.1. Materiale og information i forbindelse med besøgene

Forud for hvert tilsynsbesøg modtog ombudsmanden en række oplysninger og materiale fra besøgsstederne til belysning af bl.a. tilrettelæggelsen af besøg og udbuddet af beskæftigelse – f.eks. i form af retningslinjer og vejledninger om besøg og indsattes muligheder for beskæftigelse.

Under tilsynsbesøgene fik besøgsholdene uddybet de skriftlige oplysninger ved samtaler med ledelse og personale, herunder værk mestre, skolelærere og børneansvarlige. Derudover talte besøgsholdet med 115 indsatte samt en række besøgsvenner, præster og forsvarsadvokater.

Desuden fik besøgsholdene forevist relevante dele af besøgsstedernes faciliteter, herunder besøgslokaler, undervisningslokaler og værksteder.

Særligt for så vidt angår tilsynsbesøget i Vestre Fængsel henvises til pkt. 3.7 nedenfor.

2.4.2. Retsgrundlaget for tilsynsbesøg

Tilsynsbesøgene blev gennemført som led i ombudsmandens almindelige tilsynsvirksomhed efter ombudsmandsloven og som led i ombudsmandens arbejde med at forebygge, at mennesker, der er eller kan blive berøvet deres frihed, udsættes for f.eks. umenneskelig eller nedværdigende behandling, jf. den valgfri protokol til FN's Konvention om Tortur og anden Grusom, Umenneskelig eller Nedværdigende Behandling eller Straf.

Ombudsmandens arbejde med at forebygge nedværdigende behandling mv. i henhold til protokollen udføres i samarbejde med Institut for Menneskerettigheder og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur. Institut for Menneskerettigheder bidrager med menneskeretlig ekspertise. DIGNITY bidrager i samarbejdet med lægefaglig ekspertise. Det betyder bl.a., at personale med ekspertise på disse områder fra de to institutter deltager i planlægning og gennemførelse af samt opfølgning på tilsynsbesøg.

2.4.3. Oversigt over besøg i 2024

På ombudsmandens hjemmeside findes en samlet oversigt over tilsynsbesøg på voksenområdet i 2024, herunder temabesøgene, og de anbefalinger, der blev givet til de enkelte besøgssteder (www.ombudsmanden.dk, under Arbejdsområder, Tilsyn, På voksenområdet, Gennemførte tilsynsbesøg på voksenområdet i 2024).

3. Besøg i kriminalforsorgen

3.1. Reglerne

Varetægtsarrestanters ret til besøg er reguleret i retsplejeloven (nu lovbe- kendtgørelse nr. 1160 af 5. november 2024), i varetægtsbekendtgørelsen (nu bekendtgørelse nr. 1099 af 16. oktober 2024) og i varetægtsvejledningen (nu vejledning nr. 9901 af 23. oktober 2024).

Afsoneres ret til besøg er reguleret i straffuldbyrdelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 201 af 28. februar 2023), i besøgsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 1022 af 28. juni 2022) og i besøgsvejledningen (vejledning nr. 9735 af 28. juni 2022).

3.2. Besøgstilladelser

Man skal have en besøgstilladelse, før man kan besøge en indsat i kriminalforsorgens institutioner. Institutionerne kan fastsætte begrænsninger for antallet af personer, som samtidig kan være godkendte besøgende.

På baggrund af besøgsholdenes samtaler med ledelserne, personalet og de indsatte er det ombudsmandens indtryk, at der generelt er fokus på hurtig behandling af ansøgninger om besøgstilladelse. Det gælder også i forhold til nye indsatte i kriminalforsorgens institutioner, som kan have et særligt behov for at kunne få besøg af deres pårørende.

Flere besøgssteder havde fastsat lokale regler, som indeholdt en begrænsning af antallet af personer, der samtidig kunne være godkendte besøgende. Et fængsel havde f.eks. fastsat en grænse på 30 personer. I tre af de syv arrester var der lokale regler om, at en indsat højst kunne have syv personer, der samtidig var godkendt som (mulige) besøgende for den pågældende. Det var generelt ikke et forhold, der gav anledning til utilfredshed blandt de indsatte i arresterne. Men det kunne i praksis betyde, at indsatte måtte fravælge muligheden for at få besøg af nogle blandt familie og venner. Baggrunden for begrænsningen i antallet af personer, der samtidig kunne være godkendt til besøg, blev på den baggrund drøftet med ledelserne af de pågældende arrester, der oplyste, at de ville overveje, om hensynene bag den fastsatte begrænsning fortsat kunne begrunde, at der skulle være en begrænsning på maksimalt syv personer.

3.3. Bestilling af besøg

Kriminalforsorgen har ikke fastsat regler eller retningslinjer om bestilling af besøg.

I to af de besøgte fængsler var det de indsatte, som bestilte besøg hos personalet. De indsatte gav under samtalerne med besøgsholdet udtryk for stor tilfredshed med ordningen.

I det tredje af de besøgte fængsler og i seks arrester foregik bestillingen af besøg på den måde, at de pårørende ringede til arresten eller fængslet og bestilte besøget. Tidsrummet, hvori der kunne bestilles besøg, varierede fra en halv time dagligt til ti timer dagligt. På baggrund af besøgsholdenes samtaler med ledelserne, personale, indsatte og besøgsvenner er det ombudsmandens indtryk, at de pårørendes telefoniske bestilling af besøg i fængslet og de seks arrester generelt fungerede tilfredsstillende.

Om bestilling af besøg i Vestre Fængsel henvises der til pkt. 3.7 nedenfor.

3.4. Omfanget af besøg

Varetægtsarrestanter har som udgangspunkt ret til besøg, så ofte forholdene tillader det. Besøgstiden for varetægtsarrestanter må ikke være kortere end en halv time. Længerevarende besøg skal tillades i det omfang, forholdene tillader det.

Afsonere har ret til mindst ét ugentligt besøg af mindst én times varighed og så vidt muligt af to timers varighed. Der kan i den enkelte institution gives tilladelse til besøg i videre omfang.

I de tre besøgte fængsler og seks af arresterne havde de indsatte mulighed for mindst et ugentligt besøg af mindst en times varighed. De indsatte havde flere steder mulighed for flere ugentlige besøg og besøg af længere varighed end en time, herunder i tilfælde, hvor de besøgende havde lang transporttid eller ved besøg af børn. Samtidig var der generelt en fleksibel tilgang til afvikling af besøg, ikke mindst i forhold til at forlænge tidsrummet for besøg, hvis det var muligt.

På baggrund af besøgsholdenes samtaler med indsatte, personale og ledelser er det ombudsmandens indtryk, at de pågældende fængsler og arrester generelt ikke aflyste besøg, herunder som følge af mangel på personale, belæg i besøgsrummene eller lignende.

Om de indsattes mulighed for besøg i Vestre Fængsel henvises der til pkt. 3.7 nedenfor.

3.5. Besøgsfaciliteter mv. ved besøg af børn

3.5.1. Rammerne for besøg af børn

Indsatte kan normalt kun modtage besøg af børn, hvis barnet ledsages af en voksen, og der er samtykke til besøget fra forældremyndighedens indehaver. Ansøgninger om tilladelse til besøg af børn bør ifølge reglerne så vidt muligt imødekommes, hvis børnene er nærtstående til den indsatte (f.eks. børn eller børnebørn), ligesom muligheden for at give tilladelse til udvidet besøg bør overvejes – og så vidt muligt imødekommes – i disse tilfælde.

Kriminalforsorgen har en børneansvarligordning, som indebærer, at der blandt personalet i fængsler og arresthuse er mindst én børneansvarlig, der har til opgave at skabe gode vilkår for børnebesøg og iværksætte aktiviteter, som kan understøtte relationen mellem indsatte og deres børn.

Der var således også børneansvarlige i alle besøgte fængsler og arrester, og der var generelt opmærksomhed på at afvikle børnebesøg skånsomt og så vidt muligt skabe et trygt miljø for besøgende børn. F.eks. var der i et af fængslerne en hinkerude ved kropsscanneren, og der var mulighed for at

låne barnevogne, som små børn kunne sove i under besøget. I et andet fængsel var der et venturum med legetøj i modtagelsen, ligesom der var en særskilt børnebesøgsafdeling med en legeplads. I hovedparten af institutionerne kunne børnene modtage en lille gave i forbindelse med besøget, f.eks. en bamse fra Røde Kors.

Besøgsholdenes samtaler med ledelse og personale viste i øvrigt, at de ansatte i fængslerne og arresterne generelt var bekendt med den skærpede pligt for offentligt ansatte til at underrette kommunen ved bekymring for et barns udvikling eller trivsel.

3.5.2. Besøgsfaciliteter

Kriminalforsorgens besøgslokaler skal så vidt muligt være indrettet på en sådan måde, at der skabes en naturlig og venlig besøgsatmosfære.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i oktober 2023 udsendt en standard om besøgsrum, som bruges til besøg af børn. Det fremgår af standarden, at besøgslokalerne så vidt muligt skal gøres indbydende og hyggelige, f.eks. ved at hænge børnevenlige billeder op eller dekorere væggene. Besøgslokalerne skal endvidere invitere til aktivitet og leg mellem voksne og børn i forskellige aldersgrupper. Derfor bør det være muligt at låne f.eks. kortspil, brætspil, legetøj, tegnesager eller lignende.

Besøgslokalerne i de besøgte fængsler og arrester fremstod overordnet set indbydende og hyggelige. Besøgslokalerne i arresterne bar dog generelt præg af, at de fysiske rammer i arresterne er begrænsede og besøgslokalerne derfor små.

I to af de besøgte fængsler og to arrester konstaterede ombudsmanden, at nogle eller alle besøgslokaler, der blev anvendt til besøg af børn, ikke fremstod indbydende og hyggelige.

Udbuddet af kortspil, brætspil, legetøj, tegnesager mv. varierede. Nogle steder var der et meget begrænset udvalg af legetøj – eller intet legetøj, f.eks. hvis almindelige besøgslokaler blev anvendt til besøg af børn, fordi flere indsatte havde besøg af børn på samme tid.

Ombudsmanden gav to fængsler og to arrester en anbefaling om at sikre, at besøgslokalerne gøres mere indbydende og hyggelige. Ombudsmanden gav også de to fængsler og den ene arrest en anbefaling om at sikre, at der ved besøg er mulighed for aktiviteter mellem indsatte forældre og børn i alle aldre.

I lyset heraf anbefaler ombudsmanden generelt, at kriminalforsorgen – i overensstemmelse med Direktoratet for Kriminalforsorgens standard om besøgslokaler – sikrer, at besøgslokaler, hvor der afholdes besøg med børn, er indbydende og hyggelige og giver mulighed for aktiviteter mellem indsatte forældre og børn i alle aldre.

3.6. Indsatte med begrænset kontakt til omverdenen

Det påhviler kriminalforsorgen løbende at være opmærksom på, om der er indsatte, der kun har ringe forbindelse med omverdenen. Hvis det er tilfældet, skal kriminalforsorgen bidrage til, at den indsatte kontaktes til omverdenen så vidt muligt øges.

Det kan ske ved at formidle kontakt til besøgsvenner gennem f.eks. Røde Kors eller Kirkens Korshær. Besøgsvenner er privatpersoner uden tilknytning til kriminalforsorgen, som kan besøge indsatte og tale med dem om såvel almindelige emner som personlige og sociale forhold.

Hovedparten af de besøgte fængsler og arrester oplyste, at de havde en række indsatte, der enten sjældent eller slet ikke fik besøg.

Langt de fleste af de besøgte fængsler og arrester havde et samarbejde med Røde Kors om formidling af besøgsvenner, og flere havde også et samarbejde med Kirkens Korshær. En arrest havde ikke et samarbejde med hverken Røde Kors eller Kirkens Korshær.

Ombudsmanden gav to fængsler en anbefaling om at sikre løbende opmærksomhed på indsatte, der kun har ringe kontakt til omverdenen. Ombudsmanden gav desuden et af de disse fængsler en anbefaling om så vidt muligt at bidrage til, at den indsatte kontaktes til omverdenen øges, f.eks. gennem tilbud om en besøgsven.

I lyset heraf anbefaler ombudsmanden generelt, at kriminalforsorgen løbende sikrer, at der er opmærksomhed på indsatte, der kun har ringe kontakt til omverdenen, og at fængsler og arrester så vidt muligt bidrager til, at disse indsatte kontaktes til omverdenen øges.

3.7. Særligt om tilsynsbesøget i Vestre Fængsel

Vestre Fængsel er et arresthus. Tilsynsbesøget i Vestre Fængsel var – i modsætning til årets øvrige temabesøg – et uvarslet besøg. Det vil sige, at Vestre Fængsel ikke forud for tilsynsbesøget var blevet gjort bekendt med, at der ville blive gennemført et tilsynsbesøg. Som følge heraf var tilsynsbesøget også tilrettelagt anderledes end de øvrige temabesøg. F.eks. bad ombudsmanden først i forbindelse med selve tilsynsbesøget Vestre Fængsel om oplysninger og materiale til belysning af fokusområderne (besøg og beskæftigelse).

I Vestre Fængsel foregik bestilling af besøg på den måde, at de pårørende ringede til arresten og bestilte besøget. Hovedparten af de indsatte, besøgs- holdet talte med, klagede over besøgsbestillingssystemet. De indsatte oply- ste bl.a., at deres pårørende sad i telefonkø i flere timer i deres arbejdstid, og at der ikke blev taget tilstrækkelig højde for indsattes individuelle forhold, f.eks. om den indsatte havde børn.

En del af de indsatte afsonere i Vestre Fængsel, besøgs holdet talte med, op- lyste også, at det var meget svært at få besøg. De varetægtsarrestanter, be- søgs holdet talte med, gav meget forskellige oplysninger om, hvor hyppigt de kunne få besøg. Det blev herunder oplyst, at det kunne være vanskeligt at få besøg af skolesøgende børn, der boede langt fra Vestre Fængsel, da der ikke var adgang til besøg om lørdagen, og søndagen samtidig var den mest efterspurgte besøgsdag.

Tilsynsbesøget, herunder drøftelserne af de nævnte spørgsmål med ledelsen i Vestre Fængsel, gav anledning til, at ombudsmanden anbefalede bl.a., at ledelsen sikrer afsoneres ret til mindst ét ugentligt besøg, at ledelsen overve- jer at ændre besøgstiderne, således at der er flere besøgstider på tidspunk- ter, hvor det er muligt at få besøg af skolesøgende børn, og at ledelsen orga- niserer besøgsbestillingssystemet på en måde, der sikrer dels, at fordelingen af besøg sker efter saglige og relevante kriterier, dels en rimelig ventetid for de pårørende i en eventuel telefonkø.

Ombudsmanden fulgte desuden op på tilsynsbesøget ved at gennemføre en egen drift-undersøgelse af besøgsforholdene i Vestre Fængsel. Undersøgel- sen blev afsluttet med ombudsmandens udtalelse af 2. juni 2025 og en efter- følgende nyhed om sagen. Resultatet af undersøgelsen kan findes på om- budsmandens hjemmeside (www.ombudsmanden.dk, under Find viden, Ny- heder, 2025).

Ombudsmanden noterede sig i den forbindelse, at der efter tilsynsbesøget er blevet implementeret en ny besøgsmodel i arresten, der giver mulighed for 64 yderligere pårørendebesøg om måneden.

Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyste under behandlingen af sagen, at der ikke i dag er et tilstrækkeligt datagrundlag til at kunne fastslå, om alle ind- satte, der ønsker besøg, kan få det i overensstemmelse med de gældende regler. På den baggrund var det ombudsmandens opfattelse, at der er behov for, at kriminalforsorgen skaber et bedre datagrundlag på besøgsområdet. Et bedre datagrundlag vil først og fremmest kunne sikre det nødvendige grund- lag for at vurdere, om reglerne om indsattes ret til at modtage besøg overhol- des, men det vil også i øvrigt styrke kriminalforsorgens mulighed for at under- støtte besøgsområdet, herunder vurderingen af det aktuelle kapacitetsbehov.

Ombudsmanden udtalte i tilknytning hertil, at der efter hans opfattelse snarest muligt bør følges op på den anbefaling, som en arbejdsgruppe i kriminalforsorgen om advokaters og pårørendes besøg er kommet med, om at kriminalforsorgens datagrundlag i forhold til besøg optimeres.

Ombudsmanden har i den forbindelse henstillet, at kriminalforsorgen overvejer at fremskynde sin stillingtagen til arbejdsgruppens anbefaling.

I forhold til Vestre Fængsels telefoniske besøgsbestillingssystem noterede ombudsmanden sig, at arresten har udvidet telefontiden, så pårørende to dage om ugen har mulighed for at ringe uden for almindelig arbejdstid for at booke besøg.

Ombudsmanden bad samtidig kriminalforsorgen om nærmere underretning om et pilotprojekt vedrørende en digital platform til besøgsbestilling og om, hvilke yderligere overvejelser kriminalforsorgen har gjort sig om forbedring af den telefoniske betjening i Vestre Fængsel.

4. Beskæftigelse i kriminalforsorgen

4.1. Reglerne

Reglerne om beskæftigelse i kriminalforsorgen findes i straffuldbyrdelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 201 af 28. februar 2023), beskæftigelsesbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 1016 af 28. juni 2022) og beskæftigelsesvejledningen (vejledning nr. 9734 af 28. juni 2022).

Kriminalforsorgen skal så vidt muligt tilbyde både afsonere og varetægtsarrestanter beskæftigelse. Afsonere i fængsler har både ret og pligt til at være beskæftiget svarende til en almindelig arbejdsuge på 37 timer. Beskæftigelsespligten gælder derimod ikke for varetægtsarrestanter eller for afsonere i arrest.

Beskæftigelse omfatter:

- Arbejde, f.eks. rengøring og vedligeholdelse af institutionerne samt fængselsproduktion.
- Uddannelse, f.eks. almen voksenuddannelse (AVU), højere forberedelseseksamen som fjernundervisning (HF) og erhvervsuddannelser (EUD).
- Anden godkendt aktivitet, f.eks. misbrugsbehandling eller deltagelse i programvirksomhed, herunder adfærdsprogrammer.

Udvisningsdømte indsatte kan ikke være beskæftiget ved uddannelse, undervisning eller programvirksomhed, medmindre særlige forhold taler herfor.

4.2. Vejledning om beskæftigelse

Indsatte skal vejledes om beskæftigelsesmulighederne i den institution, de opholder sig i.

Hovedparten af de besøgte fængsler og arrester oplyste, at de indsatte blev oplyst om beskæftigelsesmulighederne ved ankomsten. På baggrund af besøgholdenes samtaler med indsatte, personale og ledelser, er det ombudsmandens indtryk, at der i kriminalforsorgen generelt er fokus på at vejlede indsatte, herunder nye indsatte, om mulighederne for beskæftigelse.

4.3. Arbejde

4.3.1. Arbejdsudbuddet i fængsler

Tilsynsbesøgene viste, at der – sammenlignet med de besøgte arrester, jf. pkt. 4.3.2 nedenfor – generelt er et bredere arbejdsudbud i fængslerne. Arbejdet i de besøgte fængsler bestod hovedsageligt af produktionsvirksomhed samt af vedligeholdelse af institutionerne og udearealerne. Afhængigt af det konkrete afsoningssted var der f.eks. tale om arbejde i produktionskøkken, smedje, malerværksted, tømrerværksted, metalværksted, montageværksted, landbrug eller gartneri.

Et fængsel oplyste, at der var langt imellem store opgaver fra eksterne samarbejdspartnere, hvor en eller flere genstande skal masseproduceres. Et andet fængsel oplyste, at det kan være vanskeligt at skaffe opgaver til fængslet, da opgaverne skal passe til indsatte, der ikke har en faglig baggrund. Et tredje fængsel oplyste, at der i en periode havde været udfordringer med at rekruttere værk mestre, hvilket bl.a. kunne medføre ordremangel, eftersom det var værk mestrene, der opsøgte virksomheder med henblik på at skaffe arbejde til fængslet. Det pågældende fængsel oplyste samtidig, at rekrutteringsudfordringen nu var løst, og at fængslet snart ville have et antal værk mestre svarende til fuld normering. Det er ombudsmandens indtryk, at de besøgte fængsler generelt havde fokus på at skaffe arbejdsopgaver til de indsatte.

På baggrund af besøgholdenes samtaler med de indsatte er det desuden ombudsmandens indtryk, at de indsatte i fængslerne overordnet set var tilfredse med udbuddet af arbejde, men at de ønskede produktionsvirksomhed, der i højere grad kunne forbedre deres arbejdsfærdigheder.

4.3.2. Arbejdsudbuddet i arrester

I de besøgte arrester bestod det tilbudte arbejde primært af celloarbejde. Udbuddet og karakteren af celloarbejdet varierede fra arrest til arrest. Celloarbejdet bestod f.eks. i at flette julestjerner, lave musetrapper eller manilamærker samt samle hængsler, rawlplugs eller ledningsholdere. I to arrester bestod celloarbejdet primært i at flette julestjerner.

Under besøgholdets samtaler med de indsatte gav de generelt udtryk for utilfredshed med karakteren af det tilbudte celloarbejde. De indsatte ønskede at producere genstande, som havde en nytteværdi, og som ikke endte med at blive smidt ud, sådan som det ofte skete med julestjerner og musetrapper.

Udover celloarbejde var der mulighed for at arbejde i arresternes værksteder eller med drifts- og vedligeholdelsesopgaver, f.eks. som gangmand, vaskeriansvarlig eller gårdmand. Mulighederne for værkstedsarbejde og karakteren heraf varierede fra arrest til arrest. Tre arrester oplyste, at de generelt ikke oplevede udfordringer med at kunne tilbyde værkstedsopgaver. Flere andre arrester tilkendegav dog, at det kunne være vanskeligt eller ressourcekrævende at skaffe tilstrækkeligt værkstedsarbejde. En arrest oplyste i tilknytning hertil, at det i en periode havde været svært at skaffe arbejde, men at det på besøgstidspunktet gik bedre. En anden arrest oplyste, at der ofte var arbejdsmangel, og en tredje arrest oplyste, at der ikke var nok arbejdsopgaver i værkstedet til en hel arbejdsdag. Endelig oplyste en fjerde arrest, at det forhold, at multirummet, der bl.a. blev brugt som værksted, indimellem kortvarigt blev anvendt til belæg, vanskeliggjorde arbejdet med at finde værkstedsopgaver.

Ledelserne oplyste generelt, at en række forhold havde betydning for mulighederne for at skaffe værksteds- og celloarbejde, herunder de fysiske rammer, hvor cellernes størrelse sætter en grænse for, hvor store produkter der kan arbejdes med som led i celloarbejde. Manglende mulighed for, at større køretøjer kunne levere arbejdsmaterialer, begrænset plads til opbevaring af arbejdsmaterialer og færdige produkter samt høje fragtpriser udgjorde i nogle arrester også en begrænsning. Dertil kom arbejdsfærdighederne hos de indsatte, hvoraf nogle aldrig havde haft et arbejde.

Ombudsmanden gav tre arrester en anbefaling om fortsat og løbende at være opmærksom på mulighederne for at skaffe celloarbejde og på karakteren af dette arbejde.

Ombudsmanden gav desuden to af disse arrester en anbefaling om fortsat og løbende at være opmærksomme på mulighederne for at skaffe tilstrækkeligt værkstedsarbejde.

I lyset heraf anbefaler ombudsmanden generelt, at der i arrester løbende er opmærksomhed på at skaffe celle- og værkstedsarbejde, og at der i den forbindelse er fokus på karakteren af arbejdet.

4.4. Undervisning

I hovedparten af de besøgte fængsler og arrester blev der tilbudt undervisning på grundskoleniveau, primært i dansk og matematik. Der var som udgangspunkt adgang til ordblindeundervisning og mulighed for at gå til eksamen.

De fleste steder tilbød desuden erhvervsrettede AMU-kurser og hf-undervisning. Dog stoppede Direktoratet for Kriminalforsorgen pr. 1. januar 2024 al undervisning på hf-niveau i lukkede fængsler og arrester.

I et af fængslerne var der mulighed for at tage grundforløbet på erhvervsuddannelsen til maler, smed eller tømrer, og der var mulighed for at tage en fuld erhvervsuddannelse som kok.

I en åben afdeling i et af fængslerne havde indsatte frigang til hf-undervisning, erhvervsuddannelse og videregående uddannelse.

Flere steder blev det oplyst, at lærerne var opsøgende i forhold til de indsatte, og det er ombudsmandens indtryk, at de besøgte fængsler og arrester generelt havde fokus på at tilbyde undervisning.

På baggrund af besøgsholdenes samtaler med de indsatte er det desuden ombudsmandens indtryk, at de indsatte overordnet set var tilfredse med den tilbudte undervisning, men at de indsatte, som var i gang med en hf-uddannelse eller påtænkte at starte på en hf-uddannelse, var utilfredse med, at Direktoratet for Kriminalforsorgen i 1. halvår 2024 havde besluttet midlertidigt at stoppe for udbud af hf-undervisning i lukkede afdelinger i fængslerne og i arresterne. Direktoratets beslutning blev truffet, efter at direktoratet var blevet opmærksom på, at hf-undervisningen ikke fuldt ud levede op til kravene i læreplanerne for de enkelte hf-fag.

Udsigterne til at genoptage hf-undervisningen i kriminalforsorgen blev drøftet på et møde mellem direktoratet og ombudsmanden i september 2024. Direktoratet har efterfølgende over for ombudsmanden bekræftet, at der fra efterårssemestret 2024 igen ville blive udbudt hf-undervisning i lukkede afdelinger og arrester.

4.5. Udlændinge

Udlændinge har ret – og ved afsoning i fængsler også pligt – til beskæftigelse som andre indsatte. Som nævnt under pkt. 4.1 kan udvisningsdømte indsatte

dog ikke være beskæftiget ved uddannelse, undervisning eller programvirksomhed, medmindre særlige forhold taler herfor.

Tre af de besøgte arrester var ikke opmærksomme på, at udlændinge, der ikke er udvisningsdømte, har ret til beskæftigelse ved bl.a. undervisning og uddannelse på lige fod med andre indsatte.

Ombudsmanden gav derfor de tre arrester en anbefaling om at sikre, at udlændinges adgang til undervisning administreres i overensstemmelse med reglerne herom.

I lyset heraf anbefaler ombudsmanden generelt, at kriminalforsorgen sikrer, at alle institutioner er bekendt med, at udlændinge, der ikke er udvisningsdømte, har ret – og ved afsoning i fængsler også pligt – til beskæftigelse bl.a. ved undervisning, uddannelse eller programvirksomhed på lige fod med andre indsatte, og at udlændinge, der er udvisningsdømte, kan være beskæftiget ved uddannelse, undervisning eller programvirksomhed, hvis særlige forhold taler herfor.

Med venlig hilsen



Christian Britten Lundblad